

Soproni Egyetem

Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar

**Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori
iskola**

**A SZIGORODÓ TŐKESZABÁLYOZÁS HATÁSA A MAGYAR
BANKRENDSZERRE**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

Készítette:

Füstös Hajnalka

Sopron

2022

Doktori Iskola:

Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola

Vezetője: Prof. Dr. Obádovics Csilla

Program: Nemzetközi gazdálkodás program

Témavezető: Prof. Dr. Balázs Judit CSc

Dr. Szalay László DSc

.....

Témavezető támogató aláírás

Tartalomjegyzék

A kutatás tartalma és előzményei.....	4
A kitűzött célok, hipotézisek és a kutatás módszertana.....	5
A kutatás eredményei.....	7
Következtetések és javaslatok.....	12
A szerző kapcsolódó publikációi.....	14

A kutatás tartalma és előzményei

A kutatás a 2008-ban kirobbant gazdasági világválsághoz vezető okok és a válság világméretűvé történő növekedésének tanulmányozását követően arra irányult, hogy bizonyítsa, hogy ennek a válságnak a kirobbanásához vezető okok újszerűek voltak, épp ezért a kezelésére hozott intézkedések is korábban nem tapasztaltak voltak, valamint a válság kezelésére hozott intézkedések közül azokat vizsgálta, amelyek az Európai Unió által kibocsátott rendeletek alapján a hitelintézetek tőkeellátottságára irányultak. A kutatás a hazai hitelintézetek szavatoló tőkéjének és a tőkemegfelelési mutatónak a változására irányult, azok törvényi előírásoknak való megfelelésére. A szerző a fentiekén túl a kutatást arra is kiterjesztette, hogy a válságkezelés kapcsán a szigorodó tőkemegfelelés mellett a kapcsolódó új jogszabályoknak való megfelelés milyen hatással volt és van a hazai működésű hitelintézetek működésére és növekedésére. A kutatás keretén belül a válságot követően a magyarországi hitelintézeti szektor teljes betétállományának és kihelyezett hitelállományának a bázisévhez (a válság kitörésének éve) történő viszonyítására és a hitelintézeteknek a mérlegfőösszegben kifejezett változásának kimutatására és elemzésére került sor.

A kutatómunka előzményéhez tartozik a szerző több éves kutatása és a témához kapcsolódóan megjelent publikációi. A disszertáció szerzője több, mint két évtizede dolgozik a hazai bankszektorban, a magyarországi hitelintézeti rendszer belső működését és szektorális jellemzőit felsőoktatási tanulmányai és később a bankszektorban történő elhelyezkedése és töretlen foglalkoztatása során érdeklődéssel figyelte és elemezte. A szerző kutatási területe a 2008-as gazdasági világválság következményeire és annak kezelésére, valamint a válaszlépéseként bevezetett jogszabályoknak a hazai hitelintézetek tőkeellátottságára és működésére történő hatásaira irányult. A kutatás során a témához kapcsolódva a szerző konferenciákon adott elő, magyar és angol nyelvű publikációi jelentek meg.

A kitűzött célok, hipotézisek és a kutatás módszertana

A kutatás célja annak bizonyítása, hogy a 2008-ban kirobbant gazdasági világválság okai újszerűek voltak a korábbi válságokhoz képest, ezért a válság kezelésére hozott intézkedések is újszerűek. A kutatás célja továbbá a válság hatására és a válság következményeinek enyhítése céljából hozott jogszabályi változások, és azok hatásai a hazai hitelintézetek tőkeszerkezetére, működésére és növekedésére.

A kutatás célkitűzéseit, a felállított hipotéziseket, valamint a kutatás során felhasznált adatbázisok és a vizsgálati módszerek felsorolását az következő táblázat tartalmazza:

Célkitűzések	Hipotézisek	Adatbázis	Vizsgálati módszer
A 2008-as gazdasági világválsághoz vezető okok, a válság kialakulásának és gyors továbbterjedésének vizsgálata, összehasonlítás a korábbi, XX. századi gazdasági világválságokkal	H1-A 2008-ban kibombant gazdasági világválsághoz vezető okok és a válság kezelésére hozott intézkedések egyedülállóak voltak, a korábbi pénzügyi- és/vagy gazdasági globális válságok kialakulásának okai és a kapcsolódó válságkezelések ettől eltérőek voltak.	Hazai és nemzetközi szakirodalom és a témához kapcsolódó publikációk.	Elméleti vizsgálat a felhasznált irodalom által.
A 2008-as gazdasági világválság hatására szigorodó bankszabályozás hatásai a hazai bankrendszer működésére és tökéletességére.	H2: A válság kibombánása után több, mint tíz évvel a nagymértű és a közepes méretű hazai bankokban növekedett az elhelyezett betétek állományának a mérlegösszeghez viszonyított aránya és az összetételállomány sem mutat csökkenést, ceteris paribus a válság negatív hatása nem érzékelhető ezen a területen.	A kutatásban résztvevő hazai bankok IFRS konszolidált éves beszámolóiból felhasznált adatok. MNB honlapján közzétett adatok	Statisztikai elemzések, SPSS statisztikai program használata (egyváltozós elemzés, gyakorisági megoszlás).
	H3: A Bázis III. szabályozáscsomag által előírt tökéletlenség elérésének és erősítésének a hazai bankok tökélefelelési mutatóinak növekedésével eleget tettek, amely kötelezettség teljesítése nem vette vissza a bankok hitelezési tevékenységét.	MNB honlapján közzétett adatok	Statisztikai elemzések.
	H4: A Bázis III. szabályozáscsomag által előírt kötelezettségeknek eleget téve a hazai bankok szavatoló tőkájének összetevőin belül az Alapvető tőkeelemek aránya nőtt a Járulékos tőkeelemek arányához viszonyítva és a szavatoló tőke mértéke emelkedést mutat a szektora vetve.	MNB honlapján közzétett adatok	Statisztikai elemzések.
	H5: A hazai nagymértű bankok nagyobb növekedést mutatnak a közepes- és kismértű bankokhoz képest mérlegösszegeik változásait alapul véve (2008-2019). A nagy- és közepes méretű bankok nagyobb növekedést értek el a válságot követően.	A kutatásban résztvevő hazai bankok IFRS konszolidált éves beszámolóiból felhasznált adatok. MNB honlapján közzétett adatok	Statisztikai elemzések, SPSS statisztikai program használata (gyakorisági megoszlás, kétváltozós keresztübi elemzés).

A kutatás során a témához kapcsolódó hazai és nemzetközi szakirodalom és jogszabályi háttér tanulmányozását és vizsgálatát követően a kutatás szempontjából az MNB és a vizsgált hitelintézetek

által publikált releváns adatok és gazdasági mutatók feldolgozására került sor az SPSS statisztikai program felhasználásával, amely eredmények elemzését követően jutott el a szerző a következtetésekhez, a felállított hipotézisek igazolásához vagy elvetéséhez.

A 2008-as gazdasági világválság hatásai súlyosan érintették nem csak a globális pénzügyi piacot, de a világgazdaság intézményi szereplői mellett a magánszemélyek életére is jelentős hatással volt és napjainkban is van. A válság okainak vizsgálata, a válság lefolyása, illetve a válaszlépésekként hozott intézkedések és különösen azok rövid- és hosszútávú hatásai, eredményei különösen fontosak ennek a globális krízisnek a megértéséhez. A fentiek elemzését és kutatását indokolja, hogy egyrészt lássuk mennyiben születtek adekvát döntések a válság kezelésével kapcsolatban, másrészt pedig az előzmények és okok vizsgálati eredményeinek ismeretében a rendszer a korábbiakhoz képest felkészültebb lehet egy hasonló válság kitörésének kezelésére, kedvezőbb esetben egy hasonló válság kialakulásának megelőzésében.

A kutatás eredményei

A szerző által végzett kutatás során elért eredmények az alábbiakban kerülnek összefoglalásra:

H1: A 2008-ban kirobbant gazdasági világválsághoz vezető okok és a válság kezelésére hozott intézkedések egyedülállóak voltak, a korábbi pénzügyi-, és/vagy gazdasági globális válságok kialakulásának okai és a kapcsolódó válságkezelések ettől eltérőek voltak.

A 2008-ban kirobbant válság az Amerikai Egyesült Államok ingatlan piacának visszaesése során kialakult jelzáloghitel piaci válságból indult ki, az „ingatlanbuborék” kipukkanását követően. A válság kirobbanásához vezető okok eltérőek a korábbi válságokétól és a kezdetben lokális pénzügyi válság globális méretűvé vált. Ennek a válságnak az újdonságát és jellegzetességét az adta, hogy az ingatlanhitelezéssel kapcsolatban olyan pénzügyi termékek sokasága jelent meg, amelyek korábban ismeretlenek voltak, gyorsan fejlődtek és változtak és magas kockázatokat hordoztak. Éppen ezen pénzügyi termékek kevésbé ismertsége és gyors terjedése okán a kapcsolódó felügyeleti szabályozás nem tudott megfelelően lépést tartani és így a folyamatok magukban hordozták egy potenciális válság kialakulásának a lehetőségét. A jelzáloghitelezés dinamikus növekedése során kialakult értékpapírosítás a nem megfelelő bankfelügyelet kockázata mellett erkölcsi kockázatot is hordozott és amint a későbbiekben tapasztalható is volt, bizalmi válsághoz vezetett a pénzpiaci szereplők körében.

A 2008-ban kirobbant válságnak az is egyedi jellemzője volt, hogy a kirobbanását megelőzően az amerikai háztartási szektor nagymértékben eladósodott volt. Az eladósodottság mértékét súlyosbította annak minősége is, ugyanis jelentős mértékben adósodtak el másodrendű hiteladósok a jelzáloghitel piacon, akiknek a hiteltörlesztési képességük és készségük az elsőrendű hiteladósokéhoz képest meglehetősen rosszabb volt és ez további kockázatokat hordozott magában.

A 2008-ban kirobbant válság újszerű volt azért is, mert pénzügyi válság is volt és likviditási válság is (a piacok „kiszáradtak”), bizalmi válság is kialakult (a piaci szereplők bizalma megingott a másik szereplő hitelképességével szemben), bankválságot is jelentett, hiszen sok bankot kellett feltőkésíteni, illetve ment csődbe. Ez a válság abból a szempontból is újszerű, hogy nem egy fejletlen gazdaságú országból, vagy régióból indult ki, hanem a világ legfejlettebb gazdaságával rendelkező Amerikai Egyesült Államokból.

A válság sokrétűsége és újdonsága miatt annak kezelése is eltérést mutat a korábbi válságkezelésekhez képest. A válság által sújtott országok kormányai nemzetgazdasági szinten avatkoztak be a rendezésbe likviditásbővítő intézkedésekkel és bankmentő csomagokkal. A nemzeti államok jelentős mértékben vállaltak szerepet

a válság kezelésében, ehhez hasonló mértéket korábban csak az 1929-33-as válság során volt megfigyelhető.

A 2008-ban kirobbant válság rádöbentette a pénzpiacokat és azok résztvevőit arra, hogy a bankszabályozás és bankfelügyelet hiányosságokat mutat és azok átalakítására van szükség. Korábbi válságok idején nem voltak ilyen közös elhatározások és lépések, ebben az esetben az USA is és az Európai Unió is direktívákat, új jogszabályokat alkotott a válságkezeléssel összhangban.

H2: A válság kirobbanása után több mint tíz évvel a nagyméretű és a közepes méretű hazai bankokban növekedett az elhelyezett betétek állományának a mérlegfőösszeghez viszonyított aránya és az összbetétállomány sem mutat csökkenést, ceteris paribus a válság negatív hatása nem érzékelhető ezen a területen.

2008-as gazdasági világválság kirobbanását követően eltelt több, mint tíz év múlva a hazai közép- és nagyméretű bankokban elhelyezett betétek nagysága jelentős mértékben növekedett nem csak a mérlegfőösszeghez viszonyítva, de a bázis évi (2008.) adatokkal történő összehasonlításban is. A pénzüket banki betétben elhelyezni kívánó betétesek bizalma a korábbi szinthez képest nőtt a válság kezelése eredményeként.

H3: A Bázeli III. szabályozócsomag által előírt tőkeellátottság elérésének és erősítésének a hazai bankok tőkemegfelelési mutatóinak növekedésével eleget tettek, amely kötelezettség teljesítése nem vetette vissza a bankok hitelezési tevékenységét.

A kutatásba bevont bankok mindegyike biztosította a vizsgált időpontokban a tőkemegfelelési mutató min. 8%-os mértékét, illetve sok bank esetében magasan az előírt ráta felett teljesítettek.

A bankoknak az ügyfelek részére nyújtott hitelezési tevékenysége a betétgyűjtéshez képest eltérő tendenciát mutat. A válságot követően, a hitelállomány csökkenést mutatott a válságot megelőző nagyságrendhez képest a vizsgálatba bevont bankok többségében.

H4: A Bázeli III. szabályozócsomag által előírt kötelezettségeknek eleget téve a hazai bankok szavatoló tőkéjének összetevőin belül az Alapvető tőkeelemek aránya nőtt a Járulékos tőkeelemek arányához viszonyítva és a szavatoló tőke mértéke emelkedést mutat a szektorra vetítve.

A hazai hitelintézetek szavatoló tőkéje a Bázeli III. bevezetése óta a vizsgált időszakban folyamatos növekedést mutat, a bankszektor tőkeellátottsága erősödik, a jogszabályi kötelezettségnek eleget tesz a szektor.

H5: A hazai nagyméretű bankok nagyobb növekedést mutatnak a közepes- és kisméretű bankokhoz képest mérlegfőösszegeik változásait alapul véve (2008-2019). A nagy - és közepes méretű bankok nagyobb növekedést értek el a válságot követően.

A hipotézisvizsgálat eredménye, hogy a várakozásokkal ellentétben éppen a nagyméretű bankok esetében nem történt rendkívüli növekedés, ellentétben a kisméretű bankokkal, ahol a legtöbb ugyan a közepes növekedésük között került statisztikailag kimutatásra, de ebben a kategóriában a legjellemzőbb a „nagyon” és a „rendkívül mértékben történő növekedés” kategóriákban történő szereplés.

A dolgozat újszerűségét és érdekességét adja az, hogy az első hipotézis elméleti megvizsgálását és bizonyítását követően a további hipotézisek már nem elméleti jellegű kérdések vizsgálatára irányulnak, hanem az első hipotézis alapján tett megállapításra épülnek, mely szerint a 2008-as gazdasági világválság új típusú válság volt, melynek kezelésére ennek megfelelően a korábbi válságok kezelésére használt válaszlépésektől eltérő intézkedésekre volt szükség, újfajta intézkedések váltak szükségszerűvé.

[Következtetések és javaslatok](#)

A kutatási eredményekből megállapítható, hogy a 2008-as gazdasági világválság nem rengette meg nagymértékben a hazai bankrendszert, amely leginkább arra vezethető vissza, hogy a magyarországi bankok működésében más, nyugat-európai, vagy amerikai bankoktól eltérően nem szerepeltek meghatározó mértékben a spekulatív ügyletek, illetve nem volt közvetlen kitettségük az amerikai jelzáloghitel-piachoz kötődő termékekben. A válság hatására megváltozott körülmények és feltételek, amelyek alapján nehezebben és drágábban lehetett forrásokhoz jutni a bankközi piacokon és más negatív hatások azonban természetesen a hazai hitelintézeteket is érintette. A kutatási eredmények alapján azonban megállapítható, hogy a válság kezelésére az Európai Unió által létrehozott vizsgált direktívák hatásosnak és hatékonyak bizonyultak, a magyar jogrendszer azt megfelelően implementálta és a bankszektor a jogszabályi kötelezettségeknek eleget tett. A szigorodó követelmények és azok teljesítése eredményeként a gazdasági világválság nem rendítette meg jelentősen a hazai bankszektort és azt követően tovább tudott növekedni és erősödni.

A bankszektornak továbbra is teljesítenie szükséges a válságkezeléssel kapcsolatban hozott jogszabályai követelményeket és biztosítani kell a prudens működést a jövőben is a hasonló válságok kialakulásának elkerülése céljából.

A szerző kapcsolódó publikációi

1) A Bázeli ajánlások és a CRD módosításai, valamint hatásuk a hazai hitelintézeti szektor tőkemegfelelési mutatójára és szavatoló tőkéjére [Changes of Basel regulatory framework and CRD and their impact on Capital adequacy ratio and Guaranty capital of banks in Hungary]

GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM 2016:(2) pp. 92-104. (2016)

Folyóiratcikk /Szakcikk /Tudományos [3187811]

2) A gazdasági világválság hatására szigorodó bankszabályozás, bankfelügyelet és tőkekövetelmény az Európai Unió bankrendszerében

In: Józsa Imola (szerk.)

Tanulmányok a gazdaság, a társadalom és a filozófia területéről .
Budapest: PREMA Consulting, 2015. pp. 45-51.
(ISBN:978-963-7044-80-9)

Könyvrészlet /Könyvfejezet /Tudományos [2924939]

3) A válságok természete történeti aspektusból

FLUENTUM: NEMZETKÖZI GAZDASÁG- ÉS
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT 2015:(3) pp. 21-26.
(2015)

Folyóiratcikk /Szakcikk /Tudományos [2954093]

[Szerzői rekord]

4) A gazdasági világválság bankszabályozásra gyakorolt hatása az Európai Unióban

In: Keresztes Gábor (szerk.)

Tavaszi Szél 2015 [elektronikus dok.] [Spring Wind 2015]:
konferenciakötet . 659 p.
Konferencia helye, ideje: Eger , Magyarország , 2015.04.10 -
2015.04.12. Eger; Budapest: EKF Líceum Kiadó; Doktoranduszok
Országos Szövetsége, 2015. pp. 351-358.
2. kötet., Hittudomány, irodalomtudomány, kémiai és
környezettudomány, kommunikáció- és médiatudomány,
közgazdaság-tudomány
(ISBN:978-615-5250-11-8)

Könyvrészlet /Konferenciaközlemény /Tudományos [3004914]

5) Európai integráció és növekedés a válság előtt és azon túl

GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM 2015:(1-2) pp. 95-100. (2015)

Folyóiratcikk /Recenzió/kritika /Tudományos [3048796]

6) Előre a gazdasági válságba!

GAZDASÁG ÉS TÁRSADALOM 2014:(1) pp. 166-170. (2014)

Folyóiratcikk /Ismertetés /Tudományos [2912711]